

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 16 февруари 2024 г.
(OR. en)

6622/24

MI 174
COMPET 173
IND 84

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От:	Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от г-жа Martine DEPREZ, директор
Дата на получаване:	16 февруари 2024 г.
До:	Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на Европейския съюз
№ док. Ком.:	COM(2024) 77 final
Относно:	СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ Годишен доклад от 2024 г. за единния пазар и конкурентоспособността

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2024) 77 final.

Приложение: COM(2024) 77 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 14.2.2024 г.
COM(2024) 77 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Годишен доклад от 2024 г. за единния пазар и конкурентоспособността

{SWD(2024) 77 final} - {SWD(2024) 78 final}

Въведение

Единният пазар на ЕС — една от най-големите интегрирани пазарни зони в света, е в основата на нашата конкурентоспособност. С повече от 440 милиона потребители и големи икономии от мащаба, благодарение на единния пазар ЕС се превърна в най-големия търговски блок в света, чиито предприятия осъществяват една четвърт от световния износ на услуги и една пета от износа на високотехнологични стоки,¹ както и в желана дестинация за чуждестранни инвестиции. Неговата стабилна макроикономическа рамка и висококачествена инфраструктура подпомагат благоприятната за инвестиции стопанска среда и се основават на стабилен модел на социална пазарна икономика и го подкрепят.

Неотдавнашната поредица от кризи подчерта значението на повишаването на устойчивостта на единния пазар. Комисията предприе важни инициативи за запазване на целостта на единния пазар и за укрепване на промишлената база на ЕС по време на пандемията от COVID-19, както и след започването на агресивната война на Русия срещу Украйна. В контекста на тези предизвикателства и с оглед на нарастващата конкуренция в световен мащаб Комисията се стреми да съчетае двойния екологичен и цифров преход с конкурентен и устойчив единен пазар, в който никой не е пренебрегнат. Добре функциониращият единен пазар е от полза за потребителите, тъй като им осигурява по-ниски цени, разнообразни възможности за избор и общи добре защитени права.

ЕС разполага с много стабилни активи, на които може да се основава: висококвалифицирани инженери, високи постижения в научните изследвания, качествена инфраструктура, солидна производствена база, стабилен сектор на услугите, конкурентно предимство в разработването на чисти технологии, високопроизводителни компютри, квантови и трансформиращи цифрови технологии, както и с единния пазар, който служи като трамплин.

Европейската икономика обаче е изправена пред дълготрайни и нововъзникнали предизвикателства, свързани с изменението на климата, геополитическите промени, ускоряването на технологичния напредък, високите цени на енергията, демографията, недостига на работна ръка и умения, стратегическите зависимости и нелоялната международна конкуренция.

През 2023 г. в **съобщението „30 години единен пазар“**² беше разгледан пътят напред за по-нататъшното задълбочаване на единния пазар, за да се използва пълният му потенциал. Успоредно с това в **съобщението относно дългосрочната конкурентоспособност**³ беше направен преглед на предизвикателствата пред конкурентоспособността и те бяха оценени през призмата на девет фактора за конкурентоспособност (вж. фигура 1). В настоящото **съобщение е представен анализ на единния пазар и неговата конкурентоспособност,**

¹ Вж. информационното табло за единния пазар ([Икономическа устойчивост | Информационно табло за единния пазар \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/european_economy/economy_dashboard/european_economy_dashboard_en)), секция „Търговия“).

² Съобщение „30 години единен пазар“, 16 март 2023 г., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0162>.

³ Съобщение „Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС : перспективи след 2030 г.“, 16 март 2023 г., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0168>.

който е структуриран в съответствие с тези девет фактора за конкурентоспособност и свързаните с тях ключови показатели за ефективност (КПЕ). В него също така се определят бъдещите приоритети и се препоръчват действия, когато е целесъобразно.

С това Комисията допринася за първия годишен цикъл, в който Съветът, Европейският съвет и Европейският парламент обсъждат напредъка и необходимите мерки по отношение на бъдещето на единния пазар и конкурентоспособността.

Фигура 1: Определяне на конкурентоспособността въз основа на девет фактора

1

Източник: съобщение „Дългосрочна конкурентоспособност“ (COM(2023) 168)

1. Функциониращ единен пазар

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална стойност за ЕС ⁴
КПЕ 1: Интеграция в единния пазар	Интеграция в единния пазар: търговия спрямо БВП	Нагоре	26,3 % за стоките (2022 г.) 23,5 % за стоките (2021 г.) 7,5 % за услугите (2022 г.) 6,6 % за услугите (2021 г.)
КПЕ 2: Дефицит в съответствието (неправилно транспонирани директиви)	С него се измерва броят на транспонираните директиви, за които Комисията е започнала производства за установяване на нарушение поради неправилно транспониране	0,5 %	1,2 % (2023 г.) 1,3 % (2022 г.)

Цветово обозначение:

	Няма данни за тенденцията
	Подобрение
	Стабилна (промяна ≤ 2 %)
	Влошаване

⁴ Данните са наличните през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

Единният пазар е предпоставка за дългосрочна конкурентоспособност. Благодарение на наличието на добре функциониращ единен пазар през последните 30 години ЕС има стабилна икономическа база: широко обединено търсене, разнородни източници на доставки, възможности за иновации и увеличаване на производството, като същевременно се поддържат стабилни социални права и справедливи условия на труд. Той се оказва мощен инструмент за изграждане на устойчиви вериги на доставките, като при необходимост служи като геополитически лост.

Комисията и държавите членки отстраниха пречките пред функционирането на единния пазар. През 2023 г. чрез **Работната група по въпросите на правоприлагането във връзка с единния пазар (РГПЕП)** държавите членки се ангажираха да премахнат 301 предварителни проверки за професии, когато тези проверки не са пропорционални. РГПЕП също така провери над 170 свързани с процеса пречки пред проектите за вятърна и слънчева енергия, като се ангажира да отстрани половината от тях. Тази цел вече е преизпълнена, като 60 % от потвърдените пречки са отстранени. Въз основа на данните от **мрежата SOLVIT** през 2023 г. стартира проект за справяне с дискриминацията, основана на IBAN, на единния пазар в публичния сектор и в телекомуникациите.

В рамките на настоящия мандат Комисията предприе незабавни действия за прилагане на законодателството, когато бяха застрашени основните принципи на свободния достъп до пазарите или бяха установени дискриминационни практики срещу чуждестранни оператори. Комисията работи по-специално за справяне с нарушенията на правилата на ЕС за обществените поръчки и със забавените плащания, за осигуряване на прозрачност и ефективност на пазарите, подкрепяни от обществените поръчки, и за защита на интересите на МСП. Бяха засилени превантивните инструменти, като например Директивата за прозрачността на единния пазар и предварителната оценка на новите ограничения в националните разпоредби относно професионалните услуги.

В съобщението „30 години единен пазар“ се определят конкретни цели и инициативи за сътрудничество между Комисията и държавите членки при прилагането на съществуващите правила и премахването на пречките на национално равнище, например в сектора на услугите. Комисията си постави за цел да намали дефицита на съответствието до 0,5 % (т.е. максималния процент неправилно транспонирани директиви). През 2023 г. действителният процент се подобри, достигайки 1,2 % (вж. КПЕ 2), и Комисията ще продължи да работи с държавите членки за постигането на тази цел, тъй като чрез премахване на пречките на национално равнище, по-специално чрез **по-добро прилагане на договорените правила, може да се реализира значителен допълнителен растеж**⁵.

⁵ Съпоставяне на цената на „отказа от Европа“, 2019—2024 г., проучване на Службата на ЕП за парламентарни изследвания, 2019 г. (цитирано също в съобщението „30 години единен пазар“). [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/bg/document/EPRS_STU\(2019\)631745](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/bg/document/EPRS_STU(2019)631745)

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална стойност за ЕС ⁶
КПЕ 17: Улесняване на спазването на нормативните изисквания (тежест на държавното регулиране)	Мнение на стопанските среди чрез отговор на въпроса: „Във вашата страна колко лесно е за дружествата да спазват правителствените нормативни и административни изисквания (напр. разрешителни, докладване, законодателство)? (1 = прекалено сложно; 7 = изключително лесно)“ в проучването за индекса за глобална конкурентоспособност на Световния икономически форум.	Нагоре	3,80 (2022 г.) 3,64 (2021 г.)

Регулаторната тежест в ЕС започна да намалява (вж. КПЕ 17), най-вече благодарение на усилията на равнището на ЕС. През 2022 г. предложенията на Комисията доведоха до 7,3 милиарда евро повече административни икономии, отколкото разходи⁷. През март 2023 г. Комисията предложи да се опростят формалните процедури за дружествата, извършващи дейност в няколко държави членки, и да се разшири и актуализира използването на цифрови инструменти и процеси в областта на **дружественото право**⁸.

Комисията също така разшири прилагането⁹ на **единната цифрова платформа**¹⁰ — водещата инициатива на ЕС в областта на електронното управление. По-конкретно, от декември 2023 г. държавите членки са задължени да осигурят онлайн достъп за национални и трансгранични потребители до 21 вида важни процедури¹¹. **Информационната система за вътрешния пазар (ИСВП)** свързва 12 000 органа и улеснява обмена на информация за 35 000 регистрирани ползватели в 20 области на политиката и на всички езици на ЕС. Порталът за деклариране на командироване в сектора на автомобилния транспорт¹², свързан с ИСВП, дава възможност на автомобилните превозвачи да подават по електронен път единна декларация за командироване на водач. През периода февруари 2022 г.—декември 2023 г. чрез портала са подадени 33 милиона декларации за командироване. Неотдавна Комисията се споразумя със значителен брой държави членки за незадължителен електронен образец на декларациите за командироване на работници и работи по многоезичен портал за подаване на такива декларации. С **Акта за оперативно съвместима Европа**¹³ се създава структуриран механизъм за сътрудничество между държавите членки и институциите на

⁶ Данните са наличните през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

⁷ Годишно изследване относно тежестта, 2022 г., https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/ABS_20230912_0.pdf

⁸ [Предложение за директива с цел по-нататъшното разширяване и актуализиране на използването на цифрови инструменти и процеси в областта на дружественото право — всички документи — Европейска комисия \(europa.eu\)](#)

⁹ COM (2023) 534.

¹⁰ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/single-digital-gateway_en?prefLang=bg

¹¹ Приложение II към Регламент (ЕС) 2018/1724.

¹² <https://www.postingdeclaration.eu/landing>

¹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/IP_23_5730

ЕС, чрез който се намаляват пречките пред трансграничните и междусекторните цифрови публични услуги¹⁴.

Комисията приложи подхода „отмяна на предишни тежести при въвеждане на нови“, въведе задължителна проверка на конкурентоспособността и подсили теста за МСП за разглеждането на нови предложения. Тя също така постига напредък по отношение на целта за намаляване на тежестта, свързана с изискванията за **докладване, с 25 %**. В работната програма на Комисията за 2024 г. беше представен първи набор от 41 инициативи за намаляване на тази тежест¹⁵. Така например се очаква реформата на Митническия кодекс на Съюза да доведе до икономии на разходи в размер на около 2 милиарда евро. Преразглеждането на Регламента относно европейската статистика има за цел да бъдат спестени още 450 милиона евро¹⁶.

Освен това на 17 октомври 2023 г. беше отправена покана за предоставяне на данни и данните, предоставени от заинтересованите страни, ще бъдат използвани при изготвянето на планове за рационализация от всички служби на Комисията. През 2024 г. от платформата „Готови за бъдещето“ ще бъдат получени допълнителни данни с препоръки от държавите членки и заинтересованите страни за опростяване и намаляване на тежестта, включително по отношение на задълженията за докладване¹⁷. Напредъкът ще бъде отчетен в предстоящото годишно изследване относно тежестта.

В по-общ план е необходимо да се положат усилия на равнището на ЕС и на държавите членки за по-нататъшно опростяване на прилагането на съгласуваните законодателни актове, като се обърне особено внимание на необоснованото свръхрегулиране и на кумулативните въздействия и сроковете за прилагане на законодателството. Това би помогнало да се намалят разходите за привеждане в съответствие и да се осигури по-добра осведоменост за инвестиционните решения.

Модернизиран единен пазар

ЕС прие няколко мерки, за да помогне на потребителите да се възползват от единния пазар. Така например инициативата за общо зарядно устройство за мобилни телефони вече опростява живота на милиони европейци. Усилията за справяне с незаконосъобразните твърдения за екологосъобразност или инициативите за правото на ремонт също допринасят за облекчаване на ограниченията за гражданите и за насърчаване на по-екологосъобразна икономика.

Бяха предприети решителни регулаторни стъпки за изграждане на единен пазар в цифровия сектор, които осигуряват единен набор от правила за работа на предприятията в целия ЕС и включват: **Акта за цифровите пазари**¹⁸, за да се предотврати налагането на

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0710>

¹⁵ [Годишна работна програма на Комисията за 2024 г. — Европейска комисия \(europa.eu\)](https://commission.europa.eu/system/files/2023-10/Factsheet_CWP_Burdens_10.pdf)

¹⁶ https://commission.europa.eu/system/files/2023-10/Factsheet_CWP_Burdens_10.pdf

¹⁷ Три от осемте становища, планирани за 2024 г., са свързани със задълженията за докладване и обхващат автоматизирането на отчитането във връзка с устойчивостта, действия и методология за избягване на натрупването на ненужни задължения за докладване и Регламента относно оповестяването на информация за финансирането за устойчиво развитие.

¹⁸ Регламент (ЕС) 2022/1925.

несправедливи условия за предприятията и потребителите от платформите, действащи като „пазачи на информационния вход“; **Акта за цифровите услуги**¹⁹, за да се гарантира, че всичко, което е незаконно офлайн, е незаконно и онлайн, **Акта за управление на данните**²⁰, за да се увеличи наличността на данните и да се повиши доверието в споделянето на данни, както и да се преодолеят техническите пречки пред повторното използване на данни; **Законодателния акт за данните**²¹, за да се хармонизират правилата за справедлив достъп до данни; и **Законодателния акт за изкуствения интелект**, за да се осигури правна сигурност и да се създадат условия за иновации в надежден изкуствен интелект²².

Освен това в отговор на смущенията в единния пазар, причинени от мерките срещу COVID-19, с инструмента в подкрепа на единния пазар в извънредни ситуации²³, преименуван на **Законодателен акт за извънредните ситуации и устойчивостта на вътрешния пазар**²⁴, ще се гарантира, че единният пазар ще продължи да функционира и да подкрепя гражданите и предприятията в критични ситуации.

¹⁹ Регламент (ЕС) 2022/2065.

²⁰ Регламент (ЕС) 2022/868.

²¹ [Законодателен акт за данните | Изграждане на цифровото бъдеще на Европа \(europa.eu\)](https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai)

²² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>

²³ [Инструмент в подкрепа на единния пазар в извънредни ситуации — Европейска комисия \(europa.eu\)](https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai): Съзаконодателите постигнаха споразумение на 1 февруари 2024 г. и се очаква инструментът в подкрепа на единния пазар в извънредни ситуации да бъде приет в рамките на настоящия парламентарен мандат.

²⁴ [Инструмент в подкрепа на единния пазар в извънредни ситуации/ Законодателен акт за извънредните ситуации и устойчивостта на вътрешния пазар: Съветът и Парламентът с предварително споразумение за готовността за действия при кризи — Съвет на Европейския съюз \(europa.eu\)](https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai)

Малки и средни предприятия и малки предприятия със средна пазарна капитализация

Целта на пакета от мерки за подпомагане на МСП²⁵ е да се даде възможност на МСП да се конкурират и да се разрастват. Както е видно от неотдавнашно проучване на Комисията²⁶, дружествата, които надрастват обхвата на определението за МСП — т.нар. малки предприятия със средна пазарна капитализация — играят жизненоважна роля в икономиката на ЕС, като съставляват 6 % от общата заетост. Те са силно застъпени в промишлени екосистеми, които са от ключово значение за конкурентоспособността и технологичния суверенитет на ЕС, като електрониката, авиокосмическата и отбранителната промишленост, енергетиката, енергоемките отрасли и здравеопазването. Около 20 % от всички малки предприятия със средна пазарна капитализация три години преди това са били МСП²⁷. В сравнение с МСП малките предприятия със средна пазарна капитализация обикновено се отличават с по-високи темпове на растеж, равнище на иновации и цифровизация, но въпреки това са изправени пред някои сходни предизвикателства, като например административната тежест, включително необходимостта от по-голяма пропорционалност на новото законодателство и от целенасочена подкрепа. Важно е тези предизвикателства да бъдат преодолявани по последователен начин, за да се даде възможност за плавен преход на МСП към малки предприятия със средна пазарна капитализация.

Определение за малки предприятия със средна пазарна капитализация вече е използвано в Общия регламент за групово освобождаване²⁸ и в Насоките относно рисковото финансиране²⁹. Въз основа на това определение Комисията ще следи резултатите за МСП и малките предприятия със средна пазарна капитализация в рамките на съответните финансови програми и ще предприеме действия за повишаване на участието на тези предприятия, когато това е уместно. Освен това тя ще разработи по-широк набор от данни за малките предприятия със средна пазарна капитализация и ще задълбочи оценката си на пречките, възпрепятстващи растежа и прехода на средните предприятия към малки предприятия със средна пазарна капитализация, като вземе предвид мнението на мрежата на МСП и други заинтересовани страни. Това ще допринесе за вземането на бъдещи решения за това как най-добре да се създаде хармонизирано определение за малки предприятия със средна пазарна капитализация за хоризонтални цели и да се определят областите, в които то е от значение за формулирането на пропорционални регулаторни мерки, мерки за финансиране и мерки на политиките.

²⁵ [Пакет от мерки за подпомагане на МСП \(europa.eu\)](#). Вж. също приложение 3А „Проследяване на политиката на пакета от мерки за подпомагане на МСП“ към настоящия доклад.

²⁶ *Study to map, measure and portray the EU mid-cap landscape* [Проучване за картографиране, измерване и представяне на средата на предприятията със средна пазарна капитализация в ЕС]: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/ad5fdad5-6a33-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-277396461>

²⁷ <https://www.esri.ie/system/files/publications/BKMNEXT429.pdf>

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/BG/legal-content/summary/general-block-exemption-regulation.html>

²⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2021.508.01.0001.01.BUL&toc=OJ%3AC%3A2021%3A508%3ATOC

През декември 2023 г. Европейският съвет очерта пътя за **разширяване на Европейския съюз, а оттам и на единния пазар**³⁰. Комисията вече предприема действия за интегриране на страните кандидатки в единния пазар, като проверява напредъка им по отношение на привеждането в съответствие с правото на ЕС, помага им да извършат необходимите (и често значителни) политически и икономически реформи и ги подготвя за правата и задълженията, произтичащи от членството в ЕС. Повечето страни кандидатки вече са асоциирани към програмата „Единен пазар“ и програмата „Цифрова Европа“. За периода 2023—2024 г. бяха договорени пътни карти за засилено прилагане на задълбочените и всеобхватни зони за свободна търговия с Украйна и Молдова, за да се осигури на тези държави допълнителен достъп до единния пазар на ЕС.

Единният пазар изисква политическа ангажираност и следва да представлява общо начинание, съвместно с всички участници и във всички области на политиката.

Въз основа на напредъка, постигнат в рамките на настоящия мандат, Комисията и държавите членки следва да продължат да изграждат и модернизират единния пазар, по-специално чрез засилване на правилното изпълнение и стриктното прилагане на правото на Съюза на национално равнище, включително във връзка с въпроси, свързани със свръхрегулирането. За постигането на тези цели Комисията продължава да се застъпва за създаването на специални национални служби за единния пазар, в които държавите членки да осигуряват ръководните кадри и необходимите ресурси. Тези служби, които биха допълнили други инструменти за сътрудничество, могат да допринесат по-специално за преодоляване на оставащите пречки по отношение на услугите.

Прилагането на правилата на единния пазар следва да бъде рационализирано, като се съчетаят превантивни инструменти, инструменти за сътрудничество и корективни инструменти. Държавите членки следва да постигнат конкретните цели по отношение на съответствието и транспонирането на директивите. Мрежата SOLVIT, работата в рамките на РГПЕП и специалните служби за единния пазар могат да помогнат за преодоляването на повече пречки пред единния пазар, включително по отношение на услугите. За тази цел следва да бъдат отделени достатъчно ресурси за тази дейност.

Намаляването на регулаторната тежест следва да остане приоритет на всички равнища. Регулаторните реформи и инструментите за подкрепа следва да бъдат насочени по-специално към МСП и малките предприятия със средна пазарна капитализация.

Успоредно с това следва да продължат необходимите за разширяването подготвителни дейности и реформи, за да се осигури взаимноизгодно интегриране на държавите, обхванати от процеса на разширяване, в европейските вериги на доставките.

³⁰ Европейският съвет реши да започне преговори с Украйна и Република Молдова, да започне преговори за присъединяване с Босна и Херцеговина, след като бъде постигната необходимата степен на съответствие, и да предостави статут на страна кандидатка на Грузия: <https://www.consilium.europa.eu/media/68975/europeancouncilconclusions-14-15-12-2023-bg.pdf> (europa.eu)

2. Достъп до частен капитал и инвестиции

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална стойност за ЕС ³¹
КПЕ 3: Частни инвестиции като дял от БВП	Частните инвестиции са пряко свързани с улесняването на достъпа до частен капитал.	Нагоре	19,3 % (2022 г.) 18,7 % (2021 г.)
КПЕ 4: Инвестиции в рисков капитал като дял от БВП	Напредъкът в тази област е добър показател за напредъка в достъпа до частен капитал като цяло.	Нагоре	0,09 % (2022 г.) 0,11 % (2021 г.)

В сравнение с други международни участници частните инвестиции в ЕС се запазиха успешно след финансовата криза. Задълбочаването на съюза на капиталовите пазари (СКП) е от съществено значение за мобилизиране на частни инвестиции и повишаване на конкурентоспособността на ЕС. Инвестициите, необходими за ускоряване на екологичния и цифровия преход, повишаване на устойчивостта и подобряване на конкурентоспособността на Съюза, ще трябва да дойдат предимно от частния сектор.

През 2020 г. Комисията предложи план за действие за СКП, който съдържа 16 действия: през настоящия мандат те почти всички бяха приети или бяха договорени на политическо равнище. Въпреки подобрените условия на капиталовите пазари в ЕС обаче тези мерки сами по себе си няма да доведат до завършване на изграждането на СКП, а наличието на рисков капитал, като например рискови инвестиции, остава недостатъчно за разширяването на иновативните предприятия и за финансирането на бъдещия растеж.

С Регламента на ЕС за таксономията ще се подобри финансирането на екологосъобразни икономически дейности и ще се даде тласък на екологичния преход.

През 2023 г. условията за финансиране бяха затегнати значително, което създаде инвестиционна среда, изпълнена с повече предизвикателства. Лихвените проценти в еврозоната рязко се повишиха, а стандартите за отпускане на нови заеми или кредитни линии станаха по-строги и бяха различни в отделните държави от еврозоната³². По данни на ЕИБ³³ наличието на финансиране е пречка за инвестициите на 44 % от предприятията в ЕС.

Настоящият размер и дълбочина на капиталовите пазари на ЕС остават недостатъчни за подпомагане на бъдещия растеж на ЕС. Наличието на по-задълбочен СКП ще спомогне за мобилизирането на повече спестявания и инвестиционен капацитет за финансиране на реалната икономика, за намаляване на разходите за заеми и за улесняване на инвестициите в единния пазар — всички тези фактори са необходими, за да бъде успешен двойният преход.

³¹ Данните са наличните през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

³² Вж. например Препоръката на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, COM(2023) 903 final.

³³ [Проучване на ЕИБ относно инвестициите, 2023 г.: преглед на Европейския съюз.](#)

Наличието на рисков капитал (по-специално за разширяването на дейността на предприятията) продължава да е ограничено. Капитализацията на фондовия пазар на ЕС, изразена като процент от БВП, е **по-малка от половината** от тази на САЩ (въпреки по-високите спестявания в ЕС) и по-ниска от тази на Япония, Китай и Обединеното кралство. Частните дялови инвестиции и инвестициите в рисков капитал в компании за цифрови и екологосъобразни технологии непрекъснато нарастват от 2016 г. насам³⁴. През 2022 г. **рисковият капитал** възлиза на 0,09 % от БВП (вж. КПЕ 4), което е два пъти повече от равнището през 2018 г. (0,04 %), но е по-ниско на годишна база и все още е малка част от равнището в САЩ (0,75 %) и Китай (0,58 %).

Броят на **разрастващите се предприятия в ЕС** е 38 % от този в САЩ, макар че се наблюдава намаляване на тази разлика. За да продължат да подобряват ситуацията, групата на Европейската инвестиционна банка и пет държави членки стартираха инициативата „Европейски технологични шампиони“ (ETCI)³⁵ — структура на фонд, инвестиращ в други фондове, която осъществява инвестиции в мащабни фондове за рискови инвестиции в иновативни компании от ЕС. Това действие допълва създадените в рамките на програмата InvestEU възможности за финансиране на по-късен етап на лица, управляващи фондове за рисков капитал, като например действието на ЕС за разгръщане на рисковия капитал, инициативата на EUIPO за фондове.

³⁴ Европейски мониторинг на промишлените екосистеми (EMI), SWD(2024) 77.

³⁵ На 13 февруари 2023 г., първоначално от групата на Европейската инвестиционна банка с финансов принос на Германия, Франция, Испания, Италия и Белгия.

Задълбочените и по-интегрирани капиталови пазари са от решаващо значение за финансирането на дружествата от ЕС и за подпомагане на прехода към цифрова и устойчива икономика. Изпълнението на мерките от плана за действие за съюза на капиталовите пазари от 2020 г. ще окаже положително въздействие върху растежа на капиталовите пазари в ЕС, ще подобри достъпа до пазарни източници на финансиране за дружествата от ЕС и ще направи инвестирането в дружества от ЕС по-лесно и по-привлекателно.

Изключително важно е държавите членки, заинтересованите страни от частния сектор и институциите на ЕС да продължат да работят заедно по отношение на СКП, включително чрез осигуряване на по-големи резерви от частен капитал, като например пенсионни фондове. По-специално Комисията и държавите членки следва да насърчават по-нататъшните усилия за увеличаване на прекия достъп на предприятията и на други лица до капиталовите пазари, като улесняват предоставянето на рисков капитал и рисковите инвестиции в ЕС, за да подкрепят стартиращите предприятия и да дадат възможност за разширяване на дейността на предприятията в Европа.

3. Публични инвестиции и инфраструктура

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална
КПЕ 5: Публични инвестиции като дял от БВП	Публичните инвестиции имат ключова роля за развитието и поддържането на инфраструктура за подпомагане на бизнеса, като енергетиката, транспорта или цифровата свързаност.	Нагоре	3,2 % (2022 г.) 3,2 % (2021 г.)

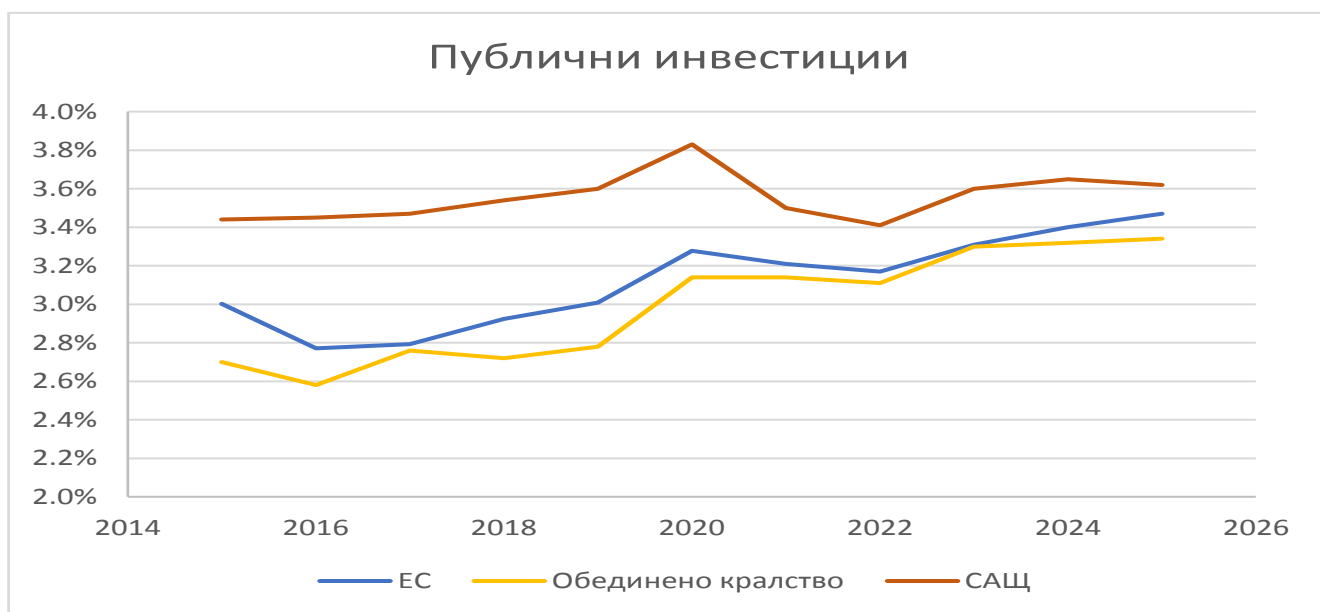
Публичните инвестиции се възстановиха от ниските равнища след финансовата криза. С помощта на фондовете на ЕС по линия на политиката на сближаване, Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) и други програми беше подпомогнато финансирането на екологичния и цифровия преход, като същевременно бяха запазени равнопоставените условия на конкуренция и беше насърчено сближаването в рамките на единния пазар. Нужни са обаче повече и по-стратегически публични инвестиции, включително чрез по-иновативни инструменти, които помагат за намаляване на риска, свързан с частните инвестиции, за да се привлече частно финансиране и да се осигурят необходимите 650 милиарда евро³⁷ годишно за двойния преход и за икономическата устойчивост на Европа.

³⁶ Данните са наличните през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

³⁷ По оценки, за постигането на целите на двойния преход ще са необходими допълнителни инвестиции в размер на около 650 милиарда евро годишно за периода 2022—2030 г.: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2022-strategic-foresight-report_bg.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/qanda_23_3194

Публичните инвестиции, възлизащи на 3,3 % от БВП, изпреварват тези в Обединеното кралство (3,3 %) и малко изостават от тези в САЩ (3,6 %). Макар че по-голямата част от инвестиционните нужди за двойния преход ще бъдат финансирани с частни средства, публичните инвестиции продължават да играят основна роля, например чрез целенасочено използване на финансови продукти и съчетаване на финансови източници, за да се стимулират частните инвестиции и да се намали свързаният с тях риск, да се мобилизират инвестициите в инфраструктура, както и да се подкрепят проекти в области, свързани с интересите на икономическата сигурност, в които може да липсват частни инвестиции. Финансирането от ЕС продължава да е необходимо за удовлетворяване на нуждите от финансиране, като същевременно се избягва разпокъсаността на единния пазар поради различните равнища на национално (временно) подпомагане с държавна помощ, както и за намаляване на регионалните различия.

Фигура 2: Публични инвестиции

Източник: Европейска комисия, годишна макроикономическа база данни (AMECO)

От 2021 г. насам по линия на МВУ са изплатени над 222 милиарда евро, а през периода 2021—2024 г. по линия на фондовете на политиката на сближаване са изплатени 192 милиарда евро³⁸. По линия на InvestEU са предоставени 13,44 милиарда евро под формата на гаранции от ЕС, а в рамките на „Хоризонт Европа“ са мобилизирани над 24 милиарда евро за наука и иновации.

Съществена роля за ключовите сектори играят и по-целенасочени инструменти чрез комбинация от регулаторни действия и когато е възможно, използване на средства от ЕС или от национални фондове. Със **Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии**³⁹, **Акта за интегралните схеми** и **Законодателния акт за суровините от**

³⁸ [Портал за отворени данни за европейските структурни и инвестиционни фондове — Европейска комисия | Данни | Европейски структурни и инвестиционни фондове \(europa.eu\)](#)

³⁹ [Законодателен акт за промишленост с нулеви нетни емисии \(europa.eu\)](#)

критично значение се укрепват вътрешните производствени мощности на ЕС и предприятията се насърчават да използват потенциала на единния пазар. С Акта за интегралните схеми ще бъдат подкрепени инвестиции на стойност близо 43 милиарда евро, като за целта ще бъдат отпуснати 3,3 милиарда евро от бюджета на ЕС. По веригата на доставките на интегрални схеми са обявени публични и частни инвестиции в размер на над 100 милиарда евро. Чрез промишлените алианси⁴⁰, като наскоро създадения Алианс за критично важните лекарства, се улеснява по-тесното сътрудничество по веригите на доставките на ключови технологии, което допринася за конкурентоспособността на ЕС.

В Новата европейска програма за иновации⁴¹ са предвидени изключително важни насоки и мерки за подкрепа, за да се улесни достъпът до финансиране, да се насърчат иновациите чрез регулаторни изпитателни стендове и лаборатории, процедури за възлагане на обществени поръчки за иновации и развитие на таланти.

С **важните проекти от общоевропейски интерес** (ВПОИ) се подпомагат авангардни иновации или инфраструктурни проекти в области, свързани с технологии от критично значение. До момента са одобрени седем интегрирани ВПОИ⁴² на стойност 27,9 милиарда евро национална публична подкрепа, с което се мобилизират повече от 50 милиарда евро частни инвестиции.

Чрез **Фонда за иновации, финансиран от приходите на системата на ЕС за търговия с емисии**, се подпомагат и разширяват иновациите в областта на технологиите за нулеви нетни емисии, за да се постигне пълна технологична и търговска зрялост, и той се превръща в ключов публичен инструмент за прилагане на промишлената стратегия на ЕС, залегнала в Зеления пакт. Като се имат предвид неговият успех и прекалено големият брой заявления по широкомащабни покани за представяне на предложения, Комисията ще се стреми да увеличи максимално бюджета по Фонда за иновации, като концентрира в началото на периода поетите задължения за наличните средства.

Чрез **платформата за стратегически технологии за Европа (STEP)**⁴³ ще се подкрепят инвестиции за разработване и производство на технологии от критично значение в секторите на чистите технологии, цифровите технологии, иновациите в областта на дълбоките технологии и биотехнологиите. STEP ще насочва финансирането по съществуващите програми и ще подпомага организаторите на проекти чрез предстоящия портал „Суверенитет“. Инвестиционният потенциал на тази инициатива може да достигне десетки милиарди евро в зависимост от решенията на държавите членки за препрограмиране.

⁴⁰ [Промислени алианси — Европейска комисия \(europa.eu\)](https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/support-policy-making/shaping-eu-research-and-innovation-policy/new-european-innovation-agenda_en?prefLang=bg)

⁴¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/support-policy-making/shaping-eu-research-and-innovation-policy/new-european-innovation-agenda_en?prefLang=bg

⁴² Два в областта на батериите, два в областта на полупроводниците, два в областта на водородните екосистеми и един в областта на технологиите за изчисления в облак и за периферни изчисления. Вж. също приложение 2 към SWD(2024) 78.

⁴³ COM(2023) 335 final.

Може да се направи повече и чрез стратегическо **възлагане на обществени поръчки**, което възлиза на около 14 % от БВП на ЕС. Понастоящем екологичните, социалните и иновативните аспекти не се отчитат в достатъчна степен в обществените поръчки⁴⁴. Чрез нови инициативи, като например Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии⁴⁵, се въвеждат критерии за екологична и социална устойчивост, както и критерии за устойчивост при възлагането на обществени поръчки. Това следва да стимулира по-голямо използване на аспектите, които не са свързани с цената, при възлагането на обществени поръчки за стоки и услуги като цяло.

По-нататъшното задълбочаване на единния пазар следва да бъде съпътствано от непрекъснати публични инвестиции в ключови приоритетни области във всички държави членки, в това число на регионално равнище чрез политиката на сближаване, за да се гарантира съгласуван растеж, конкурентоспособност и устойчивост, като същевременно се избягва разпокъсаността на единния пазар.

За финансирането на екологичния и цифровия преход е необходимо стратегическо съчетаване на инструментите. За тази цел източниците на финансиране на европейско равнище трябва да се използват по-широко и по-иновативно, за да се стимулират частните инвестиции и да се намали свързаният с тях риск. Възлагането на обществени поръчки следва да се използва за насърчаване и стимулиране на устойчивостта, издръжливостта, иновациите и социално отговорните практики.

4. Научни изследвания и иновации

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална стойност за ЕС ⁴⁶
КПЕ 6: Разходи за НИРД като процент от БВП	Общ размер на разходите за НИРД (публични и частни).	>3 % след 2030 г.	2,2 % (2021 г.) 2,3 % (2020 г.)
КПЕ 7: Брой на заявките за патенти на един милион жители	Патентите отразяват способността на икономиката да използва знанията и показват конкурентоспособността, която може да бъде постигната чрез иновации.	Нагоре	Европейско патентно ведомство — ЕС 151,1 (2022 г.) 151,75 (2021 г.)

Европа е център на науката, който създава една пета от 10-те процента най-често цитирани научни публикации. Това обаче невинаги се превръща в търговско лидерство (вж. КПЕ 7), често поради трудностите пред разширяването на стопанските дейности в ЕС. Необходими са повече действия в подкрепа на усилията на Европа за преминаване от лабораторията до производството, както това се прави за полупроводниците чрез Акта за интегралните схеми, като се улеснява

⁴⁴ <https://www.eca.europa.eu/bg/publications/sr-2023-28>. В помощ на публичните администрации, които прилагат такива критерии, може да бъде ръководството „Социално отговорни покупки“, издадено през 2021 г. от Европейската комисия: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767?locale=bg>

⁴⁵ https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/sustainability/net-zero-industry-act_en?prefLang=bg.

⁴⁶ Данните са наличните през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

сътрудничеството в областта на научните изследвания и се предоставя подкрепа чрез „Хоризонт Европа“ или програмата „Цифрова Европа“.

Иновациите са в основата на процъфтяващата и конкурентоспособна икономика, а в Европейския сравнителен доклад за иновациите за 2023 г.⁴⁷ се подчертава подобряването на резултатите на ЕС в областта на иновациите в цяла Европа.

За двадесет години **инвестициите на ЕС в НИРД** нараснаха от 1,8 % на 2,2 % от БВП (вж. КПЕ 6), но в сравнение с предходната година намаляха и остават под целта от 3 %⁴⁸, като са неравномерно разпределени в регионите и държавите членки. Инвестициите в НИРД остават по-ниски от тези в САЩ (3,4 % от БВП)⁴⁹ и Китай (2,4 %), най-вече поради разликата в НИРД⁵⁰ в стопанския сектор и застоя в публичните инвестиции в НИРД. Освен това ефикасността и въздействието на тези инвестиции са възпрепятствани от постоянните структурни предизвикателства в някои системи за НИРД, като например слабите връзки между науката и бизнеса.

ЕС е световен лидер в **разработването на технологии**, които съчетават цифрови иновации и екоинновации, като голяма част от патентните дейности на ЕС са съсредоточени в областта на технологиите, свързани с борбата с изменението на климата⁵¹. През 2020 г. дялът на ЕС само в областта на цифровите технологии е 20 %, подобно на този на САЩ.

За да помогне за преодоляване на недостига на пазара в Европа по отношение на финансирането за разрастване, Европейският съвет по иновациите (ЕСИ) съчетава безвъзмездни средства и собствен капитал в подкрепа на обещаващи стартиращи и разрастващи се предприятия в областта на дълбоките технологии. Вече са одобрени инвестиции в размер на над 1 милиард евро в близо 200 разрастващи се предприятия в областта на дълбоките технологии. Освен това Европейският институт за иновации и технологии помогна за мобилизирането на допълнителни 7,3 милиарда евро частни инвестиции в стартиращи предприятия в стратегически сектори, като например за батерии, водород или здравеопазване.

⁴⁷ <https://op.europa.eu/bg/web/eu-law-and-publications/publication-detail/-/publication/04797497-25de-11ee-a2d3-01aa75ed71a1>

⁴⁸ [Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г. | Европейска комисия \(europa.eu\)](#)

⁴⁹ През последните десетилетия общите разходи за НИРД (като процент от БВП) и общият брой подадени заявки за патенти (Договор за патентно коопериране, на милион жители) са с около 25—40 % по-ниски от тези в САЩ.

⁵⁰ Една от причините за по-ниския дял на инвестициите в НИРД в стопанския сектор на ЕС в сравнение със САЩ се дължи на структурните различия в профила на тези инвестиции. Както в САЩ, така и в Китай инвестициите в НИРД са особено големи в области с висок растеж, като ИТ/ИКТ и свързаните с тях услуги, както и в области, свързани със здравеопазването (особено в САЩ). В сравнение с това ЕС е водещ по отношение на инвестициите в НИРД в автомобилния сектор и разполага с по-широк промишлен портфейл, с който се инвестира в НИРД, включително в отрасли, разработващи и прилагащи екологосъобразни технологии за декарбонизация, както и за кръгова икономика. За допълнителна информация вж. информационното табло на ЕС за 2023 г. относно инвестициите в НИРД в промишлеността, Европейска комисия, Съвместен изследователски център, Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2760/506189>.

⁵¹ [Проучване на ЕИБ относно инвестициите, 2023 г.: преглед на Европейския съюз.](#)

В рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост държавите членки мобилизират над 47 милиарда евро за инвестиции в НИРД и ще въведат реформи в своите системи за НИРД в допълнение към 35 милиарда евро по линия на политиката на сближаване.

Въпреки всичко това през последните 30 години ръстът на общата факторна производителност в ЕС е по-малко от половината от този в САЩ. Това налага да се обърне още по-голямо внимание на стратегическите технологии (напр. чисти технологии, заместители на суровини от критично значение, цифрови технологии, авангардни материали, авангардни и чисти производствени технологии), включително тези с потенциал за двойна употреба.

В допълнение към увеличаването на инвестициите на ЕС в областта на научните изследвания и иновациите са необходими стъпки за по-нататъшно приоритизиране на усилията в тази област с оглед на дългосрочните нужди на ЕС във връзка с конкурентоспособността и за по-ефикасно превръщане на резултатите от научните изследвания в практически стопански приложения.

Необходими са реформи за модернизиране на системите за НИРД, за да се увеличи въздействието на инвестициите в НИРД. Например укрепването на връзките между предприятията и научноизследователските звена и подобряването на структурите за подкрепа с оглед на оползотворяването на резултатите от научните изследвания и иновациите в промишлеността може да се превърне в привлекателен икономически аргумент.

На равнището на ЕС Комисията ще продължи да разработва и прилага политики, насочени към насърчаване на иновативни стартиращи и разрастващи се предприятия в областта на дълбоките и екологосъобразните технологии, включително чрез укрепване на капацитета на Европейския съвет по иновациите.

5. Енергетика

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална стойност за ЕС ⁵²
КПЕ 8: Дял на енергията от възобновяеми източници	Производство на енергия от възобновяеми източници (съгласно предложението за Директива за енергията от възобновяеми източници).	45 % през 2030 г.	23,02 (2022 г.) 21,77 % (2021 г.)
КПЕ 9: Цени на електроенергията за небитови потребители	Цената на електроенергията за промишлените потребители е добър показател за достъпността на енергията.	Понижаване и след това стабилност	Интервал IC в ЕС: ⁵³ 0,21 EUR за kWh (първо шестмесечие на 2023 г.) 0,18 EUR за kWh (първо шестмесечие на 2022 г.)

⁵² Данните са наличните през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 77—78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

⁵³ Потреблението в интервал IC се отнася за средни потребители с годишно потребление между 500 MWh и 2 000 MWh и осигурява приблизителна оценка на достъпността.

ЕС е начело на световния преход към декарбонизирана енергийна система. През 2022 г. емисиите на парникови газове са с 32,5 %⁵⁴ по-ниски от тези през 1990 г., докато БВП на ЕС се е увеличил с 67 %. Същевременно войната на Русия в Украйна предизвика енергийна криза, която се отрази значително на домакинствата и на конкурентоспособността на европейската промишленост. Въпреки че цените на енергията вече са намалели, те остават доста по-високи от предишните дългосрочни тенденции и са трайно по-високи от тези в конкурентните региони. Наличието на по-взаимосвързани и интегрирани вътрешни енергийни пазари ще спомогне за осигуряването на достъп до достатъчно количество надеждна и декарбонизирана енергия на достъпни цени.

От 2010 г. до 2021 г. емисиите от промишлените екосистеми на ЕС намаляха общо с 3 %. За същия период емисиите от сектора на енергоснабдяването намаляха с 35 %⁵⁵.

До 2021 г. цените на електроенергията в ЕС за големи промишлени предприятия бяха малко по-ниски от тези в Япония и Обединеното кралство, въпреки че бяха два пъти по-високи от тези в САЩ. От 2021 г. насам и след шока, предизвикан от агресивната война на Русия в Украйна, разликата в цените със САЩ се увеличава в ущърб на конкурентоспособността на ЕС⁵⁶.

Очаква се с реформата в структурата на пазара на електроенергия в ЕС⁵⁷ да се ускори разгръщането на чиста енергия, като се улесни сключването на дългосрочни договори, които осигуряват както предвидимост на цените, така и сигурност на инвестициите, като по този начин спомагат за ограничаване на разходите за производство на електроенергия в средносрочен план. През последните пет години разходите на МСП за енергоспестяващи технологии се увеличават във всички отраслови екосистеми, най-вече в селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, в текстилната промишленост, в туризма и в авиокосмическата и отбранителната промишленост³⁴. Авангардните производствени технологии, като например промишлената роботика и производството с изграждане чрез наслявяване, могат допълнително да спомогнат за постигането на икономии.

ЕС ще трябва да премине масово към електроенергия, за да удовлетвори енергийните си потребности. Това изисква големи инвестиции в декарбонизирани технологии. От 2015 г. до 2022 г. инвестициите във възобновяеми енергийни източници в рамките на ЕС нараснаха с 18,7 % годишно и достигнаха 38 милиарда евро годишно. Още по-големият отлив на преки чуждестранни инвестиции (92 милиарда евро) потвърждава водещата роля на промишлеността на ЕС в тази област³⁴. В оценката на въздействието на Съобщението относно целта на Европа в областта на климата до 2040 г. се посочва, че енергията от възобновяеми източници, в по-голямата си част допълнена от ядрена енергия, ще генерира

⁵⁴ Доклад за напредъка на действията в областта на климата за 2023 г., COM(2023) 650 final.

⁵⁵ Евростат, Сметки за емисиите във въздуха, парникови газове по дейности на NACE Rev. 2, тримесечни данни.

⁵⁶ Вж. например икономическата прогноза на Orgalim от есента на 2023 г.

⁵⁷ [Реформа на структурата на пазара на електроенергия в ЕС \(europe.eu\)](https://europe.eu)

над 90 % от потреблението на електроенергия в ЕС през 2040 г.⁵⁸. Комисията също така постави началото на Европейския промишлен алианс за малки модулни реактори.

От съществено значение ще бъде и свързването на новите центрове за производство на декарбонизирана енергия с новите центрове за потребление. Европейският план за действие за електроенергийните мрежи е първата стъпка, с която се определят няколко действия за ускоряване на **разгръщането на електроенергийните мрежи** и по-бързото интегриране на енергията от възобновяеми източници⁵⁹. Планът следва да бъде основа за бъдещи всеобхватни действия за ускоряване на развитието на европейската интегрирана енергийна инфраструктура. Цифровизацията също е в основата на новата мрежова система⁶⁰. Цифровизацията, достъпът до данни и автоматизацията са необходими, за да се интегрират всички (нови) енергийни източници и да се стабилизира системата.

Освен разгръщането, със Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии ще се укрепи **производството на технологии за нулеви нетни емисии** в ЕС. Европейският план за действие в областта на вятърната енергия съдържа препоръки и ангажименти за подпомагане на производствените мощности за вятърна енергия в Европа⁶¹.

МВУ и планът REPowerEU също играят ключова роля по отношение на повишаването на издръжливостта, сигурността и устойчивостта на енергийната система на ЕС, по-специално чрез инвестиции в енергийна ефективност, в енергия от възобновяеми източници и в мрежи, като същевременно допринасят за преодоляване на енергийната бедност.

⁵⁸ Освен това Алиансът за ядрена енергетика на държавите членки обяви намерението си до 2050 г. да достигне мощности от 150 GW от ядрена енергия.

⁵⁹ COM(2023) 757.

⁶⁰ COM(2022) 552.

⁶¹ COM(2023) 669.

За да постигне заложените в Европейския зелен пакт цели, през последните пет години ЕС значително актуализира своя инструментариум в областта на енергийната политика, включително по отношение на промишления си план.

Необходимо е обаче да се положат повече усилия, за да се улесни разгръщането на декарбонизираната електроенергия, интегрирането ѝ в енергийните мрежи и увеличаването на производството на технологии за нулеви нетни емисии. Всичко това е абсолютно необходимо, за да се намалят цените на енергията и да се засили конкурентоспособността на Европа.

Държавите членки следва да допринесат за тези области, например чрез прилагането на Плана за действие за електроенергийните мрежи и Плана за действие в областта на вятърната енергия, Директивата за енергията от възобновяеми източници и работата на РГПЕП по издаване на разрешения, както и бързото прилагане на Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии. Държавите членки следва да използват инициативата STEP, за да мобилизират потенциала на всички инструменти на ЕС, включително фондовете на ЕС по линия на политиката на сближаване, и да подкрепят разработването и производството на ключови стратегически технологии за чиста енергия.

6. Кръговост

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална стойност за ЕС ⁶²
КПЕ 10: Процент на кръгово използване на материалите	Степента на кръгово използване на материалите измерва дела на материалите, които са възстановени и се използват отново в икономиката, спрямо използването на материали като цяло. Цел, заложена в Плана за действие относно кръговата икономика: удвояване в сравнение с 2020 г.	23,4 % до 2030 г.	11,5 % (2022 г.) 11,7 % (2021 г.)

Европа отбелязва бавен напредък към по-голяма кръговост на икономиката. От 2000 г. насам производителността на ресурсите⁶³ в промишлеността на ЕС се е увеличила с 37 %, което показва по-ефективно използване на материалите в производството на ЕС, но суровинният отпечатък⁶⁴ на ЕС остава стабилен през последното десетилетие⁶⁵. Икономическата обосновка на кръговата икономика ще се подобри след прилагането на наскоро договорените правни актове.

⁶² Данните са наличните през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

⁶³ Това е връзката между мащаба на националната икономика и използването на националните природни ресурси.

⁶⁴ Това е общото количество суровини, потребени от местните лица: то включва материалите, използвани в производството на ЕС, като се добавят вложените във вноса материали и се приспадат вложените в износа материали.

⁶⁵ [Суровинен отпечатък на Европа \(europea.eu\)](https://europea.eu).

По-голяма кръговост на икономиката означава по-ниско потребление на първични суровини, по-малко отпадъци и намалени зависимости. Това е свързано и със значителен потенциал за създаване на качествени работни места, особено в социалната икономика. Биоикономиката има потенциала да допринесе за по-голяма кръговост, например в областта на материалите за батерии.

Степента на използване на вторични суровини през 2022 г. е 11,5 %, което е по-малко от половината от договорената за 2030 г. цел и показва значителен неизползван потенциал (вж. фигура 3 и КПЕ 10). Същевременно за двадесет години производителността на ресурсите в промишлеността на ЕС се е увеличила с 37 %⁶⁶, като сега е съпоставима с тази на САЩ и е три пъти по-висока от тази на Китай.

Основните пречки пред кръговостта са **неустойчивото потребление** и свързаното с него производство⁶⁷. Само 20 % от МСП използват рециклирани материали и едва 11 % внедряват модели на стопанска дейност с кръгово използване на материалите⁶⁸.

С наскоро приетите или договорени на политическо равнище правни актове се създава **солидна икономическа обосновка за по-голяма кръговост** в ЕС. Нагоре по веригата в **Законодателния акт за суровините от критично значение** е определено, че до 2030 г. мощностите на Съюза за рециклиране следва да покриват 25 % от годишното потребление на стратегически суровини в Съюза. На равнището на продуктите с **Регламента за екопроектирането на устойчиви продукти** ще се даде възможност да се разработят специфични критерии за кръговост за категориите продукти, които се пускат на пазара на ЕС⁶⁹. Това ще спомогне за преодоляване на разпокъсаността на единния пазар, дължаща се на различията в националните правила за устойчивост на продуктите. С цифровия продуктов паспорт ще се улесни обменът на информация по веригите на доставките. Пазарният надзор ще бъде засилен, за да се преодолее дефицитът в прилагането на действащите изисквания за екопроектирането, особено при внесените продукти. **Регулаторната рамка на ЕС в областта на батериите**⁷⁰ вече допринася за кръговите вериги за създаване на стойност при производството на батерии. Успоредно с това все още съществуват някои пречки, които трябва да бъдат отстранени, за да се постигне по-голяма кръговост, например във връзка с определянето на отпадъците. На равнището на потребителите Директивата за предоставяне на повече права на потребителите в контекста на екологичния преход и Директивата относно твърденията за екологосъобразност помагат на потребителите да разпознаят надеждните и устойчиви продукти.

⁶⁶ Евростат: [Сметки за материалните потоци и производителност на ресурсите — Статистиката в достъпна форма \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&code=sdg_12_2_1).

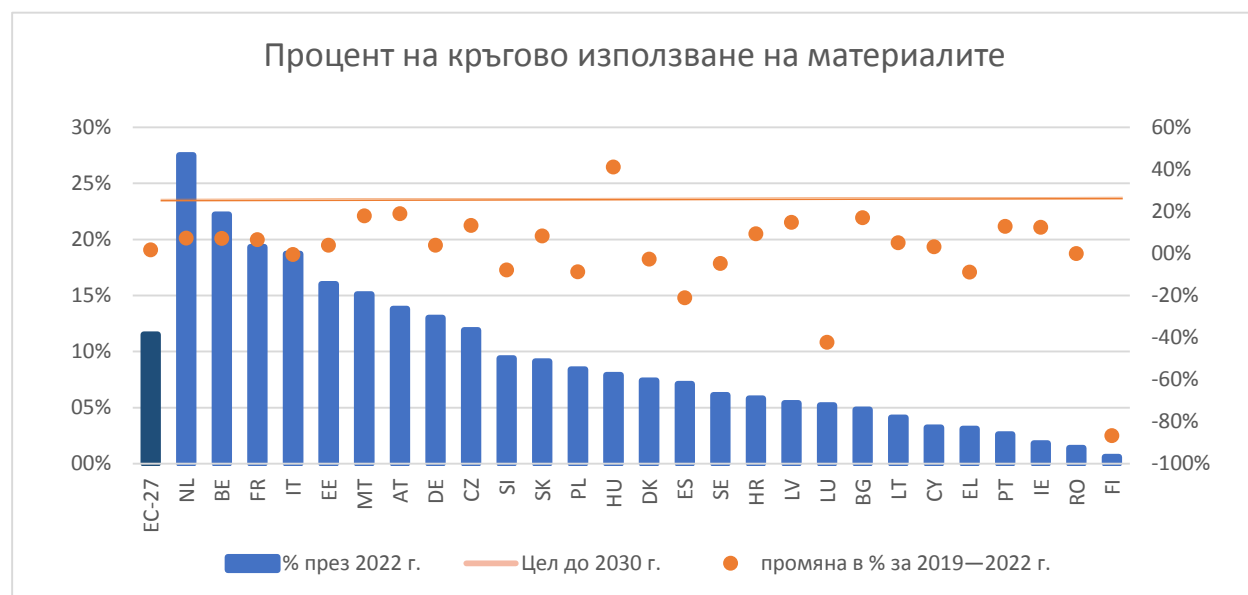
⁶⁷ [Условия и пътища за устойчиво и кръгово потребление в Европа — Европейска агенция за околна среда \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&code=sdg_12_2_1).

⁶⁸ Вж. проучването на промишлените екосистеми в приложение 6.

⁶⁹ Регламент за екопроектирането на устойчиви продукти (COM(2022) 142).

⁷⁰ Регламент (ЕС) 2023/1542.

Фигура 3: Процент на кръгово използване на материалите (използване на алтернативни материали като % от общото използване на материали)

Източник: Евростат

С приетите неотдавна правни актове ще се увеличи кръговостта в ЕС. За да се гарантира обаче нейната ефективност, държавите членки трябва да работят за засилване на пазарния надзор на нормативните изисквания за продуктите, които имат връзка с кръговостта. Освен това държавите членки биха могли да насърчават устойчивото потребление на материали, като подкрепят промишлената употреба на алтернативни материали (промишлена симбиоза между предприятията) и платформите за икономика на споделянето, където могат да се срещнат търсенето и предлагането на отпадъци, подлежащи на рециклиране/повторна употреба. Освен това е важно да се интегрира кръговата икономика чрез стимулиране на научните изследвания и иновациите, повишаване на квалификацията и преквалификация на работната сила и насочване на използването на финансови инструменти.

7. Цифровизация

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална стойност за ЕС ⁷¹
КПЕ 11: Цифров интензитет на МСП	Дял на предприятията в ЕС с поне основно ниво на цифров интензитет. Основното ниво предполага използването на най-малко четири от дванадесетте избрани цифрови технологии (като например използване на технология с ИИ; осъществени продажби чрез електронна търговия, които представляват най-малко 1 % от общия оборот; и т.н.) съгласно определението в политическата програма „Цифрово десетилетие“.	90 % до 2030 г.	69,30 % (2022 г.) 61,36 % (2021 г.)

⁷¹ Данните са наличните през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

КПЕ 12: Внедряване на цифрови технологии от дружествата	Дял на европейските предприятия, които са внедрили изчислителни услуги в облак, големи информационни масиви и/или изкуствен интелект. Цел, заложена в политическата програма „Цифрово десетилетие“.	75 % до 2030 г.	Изчислителни услуги в облак: 34 % (2021 г.) Големи информационни масиви: 14 % (2020 г.) Изкуствен интелект 8 % (2021 г.)
---	---	-----------------	--

Разгръщането и внедряването на цифрови технологии и цялостната цифровизация на икономиката са основни фактори за конкурентоспособността и суверенитета. Понастоящем съществуват няколко инструмента за финансиране и законодателни инициативи за увеличаване на цифровизацията на предприятията и конкурентоспособността на сектора на информационните и комуникационните технологии в ЕС. За да се ускори цифровата трансформация, да се преодолее недостигът на инвестиции и да се укрепи цифровият капацитет в съответствие с политическата програма „Цифрово десетилетие“, ще е необходимо да продължат и да се задълбочат колективните усилия.

Въпреки силните страни на ЕС в конкретни области на цифровите технологии, като например авангардни производствени технологии и оборудване за производство на полупроводници, през последното десетилетие дялът на ЕС на световния пазар на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) е намалял драстично — от 21,8 % (2013 г.) на 11,3 % (2022 г.), докато дялът на САЩ се е увеличил от 26,8 % на 36 %⁷².

Политическата програма „Цифрово десетилетие“⁷³ е система за съвместно управление между ЕС и националните органи в подкрепа на осъществяването на конкретни цели и задачи до 2030 г. Те са съсредоточени в четири области: цифрови умения; цифрова инфраструктура; цифровизация на предприятията, включително чрез внедряване на усъвършенствани технологии, като изкуствен интелект (ИИ), услуги в облак и анализ на големи масиви от данни; и цифровизация на публичните услуги. В първия доклад за състоянието на цифровото десетилетие⁷⁴ се подчертава **необходимостта от ускоряване и задълбочаване на колективните усилия** за реализиране на амбициите ни в областта на полупроводниците и задълбочените цифрови умения и за насърчаване на цифровата трансформация на европейските предприятия.

Няколко инструмента за финансиране от ЕС подпомагат укрепването на **цифровия капацитет, инфраструктурата и уменията, необходими за цифровия преход**. Например програмата „Цифрова Европа“ (заедно с „Хоризонт Европа“) допринесе за

⁷² [Световен пазарен дял на ИКТ в целия свят за 2023 г. | Statista](#).

⁷³ Решение (ЕС) 2022/2481 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 г.

⁷⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/bg/library/2023-report-state-digital-decade>. Това е всеобхватна рамка, която направлява и координира всички действия, свързани с цифровите технологии, чрез подход, основан на промишлената политика. По-специално с нея се определя и следи за постигането на целите, определени за цифровото десетилетие, като измерими цели за свързаност, цифрови умения, цифрови предприятия и цифрови публични услуги.

превръщането на ЕС в лидер на световно равнище в областта на високопроизводителните изчислителни технологии и предоставя стратегическо финансиране в подкрепа на проекти в областта на изкуствения интелект, задълбочените цифрови умения, киберсигурността и внедряването на цифрови решения за публичните администрации и предприятия.

Преломната поява на генеративния изкуствен интелект създава уникална възможност на един пазар, за който се очаква от 2023 г. до 2030 г. да нараства с над 24,4 % годишно⁷⁵. За да се стимулират иновациите в областта на ИИ, със Законодателния акт за изкуствения интелект се осигурява стабилна, предвидима и пропорционална правна рамка за разработчиците на ИИ, като се укрепва доверието на гражданите и предприятия в приложенията с ИИ и по този начин се насърчава тяхното внедряване в ЕС.

Освен това с пакета от мерки в подкрепа на стартиращите предприятия и иновациите в областта на ИИ⁷⁶, който допълва регулаторната рамка, Европа ще се превърне във водещ център на иновациите за надежден изкуствен интелект. Въз основа на водещата в света европейска инфраструктура за високопроизводителни изчислителни технологии (EuroHPC) с него се създават „фабрики за ИИ“, които обединяват основните съставки на изкуствения интелект — данни, изчислителни технологии, алгоритми и талант, и служат като единно звено за контакт, с помощта на което стартиращите предприятия в областта на ИИ да обучават и развиват големи модели на ИИ. Освен това чрез него стартиращите предприятия и изследователите в областта на ИИ се свързват с индустриалните потребители, като се стимулират иновативните приложения на генеративния изкуствен интелект в 14-те промишлени екосистеми в Европа.

С други мерки на политиката на ЕС вече е поставено началото на **изграждането на вътрешен капацитет** за други трансверсални цифрови технологии, като се обръща специално внимание на намаляването на **стратегическите зависимости** по отношение на интегралните схеми и услугите в облак⁷⁷. С **Акта за интегралните схеми** ще се увеличат производствените мощности⁷⁸ на ЕС, като целта е до 2030 г. в Европа да се произвеждат поне 20 % от световното производство на авангардни полупроводници като стойностно изражение. В рамките на **ВПОИ в областта на микроелектрониката и на инфраструктурата и услугите в облак от следващо поколение** се мобилизират големи дружества и стартиращи предприятия, които да инвестират в големи иновативни промишлени мощности⁷⁹ и да разработят оперативно съвместима и свободно достъпна европейска екосистема за обработка на данни.

⁷⁵ Association for Computing Machinery, TechBriefs, лято 2023 г./ брой 8, [3626110 \(acm.org\)](https://www.acm.org).

⁷⁶ [Комисията поставя началото на пакет за иновации в областта на ИИ в подкрепа на стартиращите предприятия и МСП в областта на изкуствения интелект | Изграждане на цифровото бъдеще на Европа \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-communications/inline-photos/attachment-data/file/attachment).

⁷⁷ SWD(2021)352 „Стратегически зависимости и способности“, работен документ на службите на Комисията, придружаващ актуализирането на новата промишлена стратегия от 2020 г.: изграждане на посилен единен пазар за възстановяването на Европа.

⁷⁸ Вече са планирани 14 нови фабрики, които ще бъдат въведени в експлоатация до 2030 г.

⁷⁹ Включително суровини от критично значение, оборудване, полупроводникови пластини, научни изследвания, предварително производство и проектиране.

Внедряването на цифрови технологии от дружествата в ЕС може значително да повиши производителността на труда в цялата икономика. През 2022 г. 69 % от МСП в ЕС са имали поне основно ниво на цифров интензитет в сравнение с целта от 90 %, определена за цифровото десетилетие до 2030 г. (вж. КПЕ 11). През 2020 г. делът на предприятията в ЕС, които имат 10 или повече служители и са внедрили цифрови технологии, е 14 % за големи информационни масиви, 34 % за изчислителни услуги в облак и 8 % за изкуствен интелект през 2021 г., като се има предвид, че целта до 2030 г. е 75 % от предприятията да използват поне една от тези технологии (вж. КПЕ 12). Стартиращите предприятия в областта на цифровите технологии са много активни в повечето промишлени екосистеми, като най-голям дял от тях са в сферата на здравеопазването, мобилността и културните и творческите отрасли³⁴. Много от тези стартиращи предприятия предлагат основни цифрови решения, като например онлайн пазари или софтуерни услуги, които допринасят за трансформирането на екосистемите.

Налице е напредък в цифровизацията на предприятията в ЕС, по-специално на МСП, и на публичните услуги, но в някои области тя все още е далеч от постигането на целите и задачите, определени за цифровото десетилетие до 2030 г. За да решат този проблем, ЕС и държавите членки следва да изпълнят изцяло политическата програма „Цифрово десетилетие“.

ЕС вече предприе различни мерки на политиките, за да намали стратегическите зависимости и да насърчи конкурентоспособността чрез увеличаване на инвестициите в стратегически технологии, като например полупроводници, услуги в облак, изкуствен интелект и високопроизводителни изчислителни технологии. За да бъдат тези политики по-ефективни, държавите членки трябва да съгласуват стратегиите си за изграждане на промишлен капацитет в съответните области.

8. Образование и умения

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална стойност за ЕС ⁸⁰
КПЕ 13: Участие на възрастните в образование и обучение всяка година (средно за мъжете и жените)	Засиленото участие в обучението ще бъде показател за добър напредък в развитието на умения за постигане на устойчива конкурентоспособност (цел, определена в целите от срещата на високо равнище в Порто, социален стълб).	60 % до 2030 г.	37,4 % (2016 г.) Въз основа на проучването относно образованието за възрастни, което преди се провеждаше веднъж на всеки 6 години.
КПЕ 14: Равнище на заетост сред възрастните	Повишеното равнище на заетост допринася за социално устойчива конкурентоспособност (цел, определена в целите от срещата на високо равнище в Порто, социален стълб).	78 % до 2030 г.	74,6 % (2022 г.) 73 % (2021 г.)

⁸⁰ Данните са наличните през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

КПЕ 15: Специалисти по ИКТ (средно за жените и мъжете, % от заетостта)	Този показател, който е една от целите на политическата програма „Цифрово десетилетие“, измерва напредъка към добре оразмерена работна сила, специализирана в разработването и внедряването на цифрови технологии.	20 милиона до 2030 г. (т.е. около 10 % от общата заетост)	9,4 милиона (2022 г.) 8,9 милиона (2021 г.) Процент от общата заетост: 4,6 % (2022 г.) 4,5 % (2021 г.)
Потенциален КПЕ 15а: Средни резултати от тестовете за 15-годишни ученици (PISA)	PISA е програмата на ОИСР за международно оценяване на учениците. PISA измерва способността на 15-годишните ученици да използват своите знания и умения за четене, в математиката и природните науки за справяне с предизвикателствата на реалния живот.	Нагоре	<i>Математика:</i> 474 (2022 г.) 492 (2018 г.) <i>Четене:</i> 475 (2022 г.) 488 (2018 г.) <i>Природни науки:</i> 484 (2022 г.) 488 (2018 г.)

През 2022 г. ЕС постигна равнище на заетост 74,6 % и е на път да постигне целта си за 2030 г., която е 78 %. Въпреки това понастоящем в три четвърти от МСП се наблюдава недостиг на работна ръка и умения — проблем, който започна да се решава с Пакта за умения и с мерките за улесняване на трудовата мобилност. Наличието на качествени работни места, преодоляването на неравенството между половете и насърчаването на равните възможности за всички са от ключово значение за привличането и задържането на работната сила. Квалифицираната работна сила е ключов фактор за конкурентоспособността в контекста на продължаващите демографски промени⁸¹.

Екологичният и цифровият преход водят до търсене на нови умения, което налага повишаване на квалификацията и преквалификация на работната сила. Например между 35 % и 45 % от работната сила в сектора на енергийното саниране на сгради ще се нуждае от обучение в областта на енергийната ефективност⁸². Уменията в областта на ИКТ са много търсени, въпреки че специфичните нужди се различават значително в различните екосистеми (вж. фигура 4). През 2022 г. броят на специалистите по ИКТ достигна 9,4 милиона души, което е 4,6 % от общата заетост и представлява напредък към целта за 2030 г. от 20 милиона души (вж. КПЕ 15). От друга страна, в ЕС само един от всеки трима възрастни участва в учебни дейности всяка година (вж. КПЕ 13). Освен това средните резултати на 15-годишните ученици в ЕС през 2022 г. са се понижили в сравнение с 2018 г. във всички дисциплини, в които основните конкуренти на ЕС са постигнали подобри резултати. Това показва, че Европа е изправена пред проблем, свързан с развитието на основни умения у младежите.

⁸¹ Съобщение „Демографските промени в Европа: инструментариум за действие“, COM(2023) 577 final.

⁸² ЕКП, „Умения и качествени работни места в строителството“: [230630 - jtc study report may 2023.pdf](https://ituc-csi.org/230630-jtc-study-report-may-2023.pdf) (ituc-csi.org).

Фигура 4: Процент от онлайн обявите за работа, в които се изискват най-малко средни или задълбочени цифрови умения, ЕС-27.

Източник: Анализ на Technopolis Group, основан на данни от Cedefop Skillovate, за проекта „Европейски мониторинг на промишлените екосистеми (EMI)“ за 2023 г.

ЕС разполага с инструменти на политиката за справяне с тези предизвикателства⁸³. Със средствата от Кохезионния фонд, и по-специално по линия на Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+)⁸⁴, се подпомагат националните **инвестиции в човешкия капитал**. Чрез **Пакта за умения** и чрез конкретните партньорства, установени във всяка от 14-те промишлени екосистеми, ЕС допринася за удовлетворяване на необходимостта от повишаване на квалификацията и преквалификация на милиони работници в промишлените екосистеми. 1 500 икономически и социални партньори поеха ангажимент до 2030 г. да повишат квалификацията и да преквалифицират 10 милиона работници, като вече са разработени над 15 000 програми за обучение. Освен това в рамките на Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии Комисията подкрепя създаването на **академии за умения** за разширяване на производството и инсталирането на технологии за нулеви нетни емисии и необходимите за тях суровини⁸⁵. С инструмента

⁸³ Например Учебната лаборатория за инвестиране в качествено образование и обучение помага на държавите членки да определят политиките, които са особено ефективни за повишаване на основните и задълбочените умения.

⁸⁴ За програмния период 2021—2027 г. инвестициите по линия на ЕСФ+ в областта на образованието и уменията следва да възлизат на над 42 милиарда евро (общ бюджет), като над 15 милиона евро са предназначени за образование и обучение на възрастни. В националните планове за използване на ресурсите по линия на ЕСФ+ или на Механизма за възстановяване и устойчивост са включени много дейности за преквалификация на работната сила; в планове на около половината държави членки са включени и действия за въвеждане на схеми за индивидуални сметки за обучение в изпълнение на препоръка на Съвета от юни 2022 г.

⁸⁵ Академиите за умения разработват програми за обучение, предлагани на доставчиците на образование и обучение в държавите членки. Въз основа на съществуващия модел в сектора на батериите академичните имат за цел да обучат по 100 000 учащи се в рамките на 3 години от създаването си. В допълнение Академията за

за техническа подкрепа се оказва допълнителна помощ на държавите членки при разработването и прилагането на структурни реформи за насърчаване на повишаването на квалификацията и преквалификацията на населението и за подобряване на уменията на младежите. Чрез механизма за насърчаване на талантите⁸⁶ се подпомагат регионите на ЕС, засегнати от ускореното намаляване на населението в трудоспособна възраст.

Мобилността на работниците в рамките на единния пазар може да спомогне за намаляване на недостига на умения⁸⁷. Засега обаче тя обхваща сравнително малък брой работници от ЕС (3,8 %⁸⁸) и е много по-разпространена сред висококвалифицираните работници. Само 14 % от МСП в ЕС (в сравнение с 30 % от големите компании) са се опитали да наемат персонал от други държави членки на ЕС⁸⁹. Нормативните или административните изисквания често възпрепятстват трудовата мобилност, затова е необходимо те да бъдат опростени. Когато се преместват с цел работа, гражданите на ЕС се сблъскват с различия в практиките за регистрация пред местните органи и в достъпа до националните информационни системи⁹⁰. Степента на **признаване на професионалните квалификации** за достъп до регулирана професия в друга държава членка е сравнително висока в голяма част от държавите членки, но в някои професии и държави продължават да съществуват ограничителни изисквания за квалификация и продължителни процедури⁹¹. За да се улесни привличането на **работници от трети държави**, в пакета на Комисията за мобилността на уменията и талантите⁹² са включени препоръки към държавите членки относно начините за улесняване на признаването на квалификациите на граждани на трети държави⁹³ и предложение за регламент относно създаването на резерв на ЕС от таланти⁹⁴.

Като последващо действие от срещата на високо равнище на социалните партньори във Вал Дюшес, която се проведе на 31 януари 2024 г., до пролетта на 2024 г. Комисията, в сътрудничество със социалните партньори, ще представи план за действие за справяне с недостига на работна ръка и умения.

киберумения ще обедини съществуващите инициативи за киберумения и ще подобри тяхната координация с оглед преодоляване на недостига на таланти в областта на киберсигурността. [Академия за киберумения | Платформа за цифрови умения и работни места \(europa.eu\)](#).

⁸⁶ [harnessing-talents-regions_en.pdf \(europa.eu\)](#)

⁸⁷ Европейска комисия (2023 г.), Заетост и социално развитие в Европа.

⁸⁸ [Трудова мобилност и трансгранично търсене и предлагане на работна ръка | Информационно табло за единния пазар \(europa.eu\)](#). Освен това само 17 % от гражданите на ЕС, изглежда, са живели или работили в държава, различна от тяхната собствена (вж. Европейска комисия (2022 г.), проучване на Евробарометър № 528 „Мобилност в рамките на ЕС след пандемията“).

⁸⁹ Европейска комисия (2023 г.), Експресно проучване на Евробарометър № 537 „МСП и недостигът на умения“.

⁹⁰ Експресно проучване на Евробарометър № 529 „Европейска година на уменията: недостиг на умения и стратегии за набиране и задържане на персонал в малките и средните предприятия“, доклад.

⁹¹ [Достъп до услуги и пазари на услуги | Информационно табло за единния пазар \(europa.eu\)](#).

⁹² Съобщение относно мобилността на уменията и талантите, COM(2023) 715.

⁹³ C(2023) 7700 final.

⁹⁴ COM(2023) 716 final.

По-ефективното и целенасочено използване на средствата на ЕС за инвестиции в образованието и уменията на национално равнище, например в подкрепа на действията по Пакта за умения и академичните за умения за нулеви нетни емисии, може да спомогне за постигането на напредък при съгласуването на образованието и обучението с търсенето на умения.

Освен това мобилността на работниците и доставчиците на услуги може да бъде улеснена чрез пропорционални изисквания за достъп до регулираните професии, улеснено признаване на професионалните квалификации и по-опростени и по-цифровизирани практики за регистрация на гражданите, които се преместват в друга държава членка.

9. Търговия и отворена стратегическа автономност

КПЕ	Описание	Цел	Най-актуална стойност за ЕС ⁹⁵
КПЕ 16: Търговия с останалия свят (като дял от БВП)	Търговия с останалия свят (като дял от БВП)	Нагоре	17,6 % за стоките (2022 г.) 14,8 % за стоките (2021 г.) 7,7 % за услугите (2022 г.) 6,9 % за услугите (2021 г.)
Потенциален КПЕ 16а: Износ на стоки и услуги като дял от вноса на останалия свят	Износ на стоки и услуги от ЕС, Обединеното кралство, САЩ, Япония и Китай като съответен дял от вноса на останалия свят.	Стабилно или нагоре	16,2 % за стоките (2022 г.) 16,4 % за стоките (2021 г.) 33,1 % за услугите (2022 г.) 35,2 % за услугите (2021 г.)

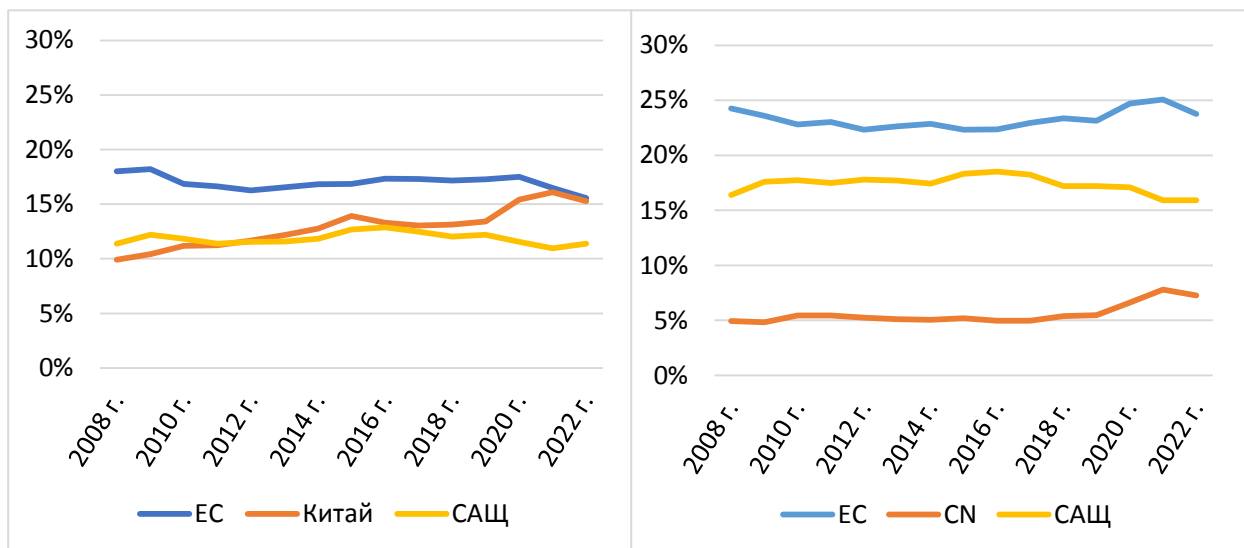
Търговията е от ключово значение за дългосрочната конкурентоспособност на ЕС. Тя насърчава ефикасността и иновациите и разкрива нови пазари за операторите от ЕС. ЕС черпи икономическа и политическа сила от позицията си на най-голям търговец и инвеститор: той е най-големият износител в света и делът му от световния износ възлиза на 16 %. ЕС насърчава отворената и основана на правила търговия и процъфтява благодарение на нея. Същевременно новите рискове, произтичащи от нарасналото геополитическо напрежение, нелоялните търговски практики и асиметричните зависимости, накарала ЕС да предприеме нови стъпки, с които да се насърчи диверсификацията на доставките чрез укрепване на

⁹⁵ Данните са налични през декември 2023 г. В приложение 1 „Преглед на ключовите показатели за ефективност (КПЕ) по отношение на дългосрочната конкурентоспособност“ към SWD(2024) 78 е представена информация за дългосрочните тенденции.

търговските и инвестиционните връзки, както и чрез засилване на производствените мощности в области от критично значение. ЕС също така използва инструментите си за търговска защита и ги допълва, за да отстоява равнопоставени условия на конкуренция за предприятията от ЕС.

Търговията е от ключово значение за дългосрочната конкурентоспособност на ЕС. През 2022 г. търговията със стоки и услуги извън ЕС възлиза съответно на 18 % и 8 % от БВП на ЕС. ЕС е **най-големият износител в света** (16 % от вноса на всички държави, което подобно на дела на Китай и е значително повече от САЩ). Европейският съюз има особено добри резултати в сферата на услугите (вж. фигура 5) и във високотехнологичния износ (23 %), въпреки че през последното десетилетие този дял постепенно намалява⁹⁶. ЕС също така заема водещо място в световния износ в няколко преработвателни промишлености, като например пазарите на химикали и автомобилни продукти (вж. фигура 6), където обаче последните събития, а именно енергийната криза и бързият растеж на Китай на пазарите на чисти технологии, доведоха до загуба на пазарен дял. Всъщност съчетанието от фактори на „отблъскване“ (по-високи разходи за енергия в ЕС) и „привличане“ (много привлекателни условия за инвестиции в трети държави) може да повлияе отрицателно на инвестициите, необходими в Европа за успешен екологичен и цифров преход.

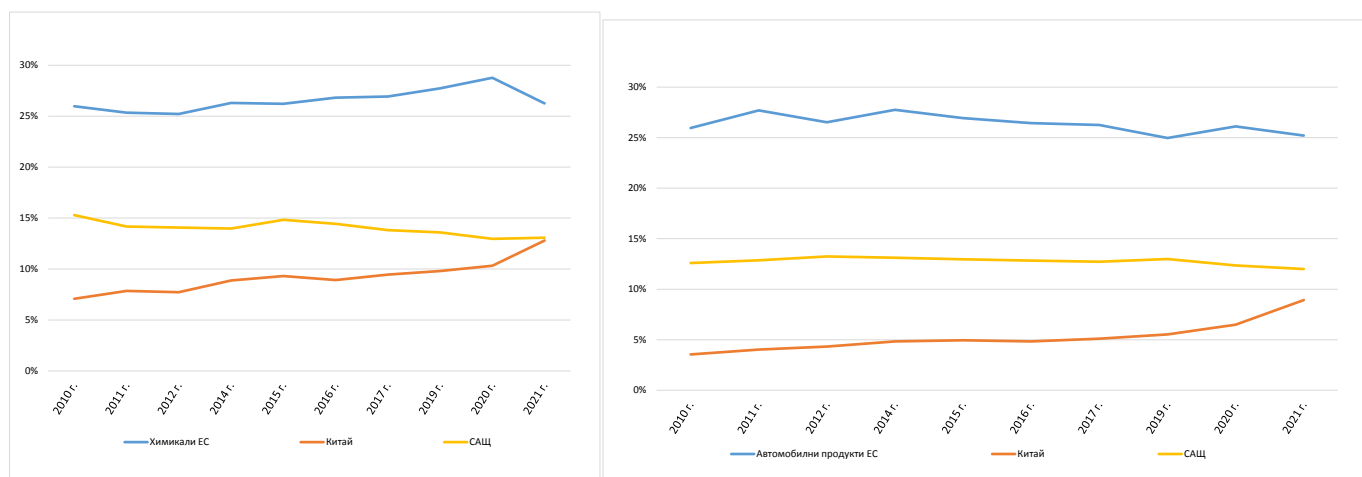
Фигура 5 : Дял от световния износ: общо (вляво); услуги (вдясно)

Източник: Европейската комисия, въз основа на данни от СТО (Световната търговска организация)

⁹⁶ [Икономическа устойчивост | Информационно табло за единния пазар \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/).

Фигура 6: Дял от световния износ: ЕС, Китай, САЩ (%): химикали (вляво); автомобилни продукти (вдясно)

Източник: Европейската комисия, въз основа на данни от СТО

Кризата с пандемията от COVID-19 и нахлуването на Русия в Украйна разкриха уязвимостта на единния пазар от прекъсвания на веригите на доставките, което наложи предприемането на решителни действия, включително мерки за реципрочност, съвместно закупуване и диверсифицирани доставки⁹⁷. Европейската платформа за закупуване на газ е от ключово значение за обединяването на търсенето на европейските купувачи и за осигуряването на доставки на газ за Европа от международните производители и доставчици. Тя може да бъде използвана като план за организиране на съвместно закупуване на стратегически стоки, включително водород и суровини от критично значение.

През последните две десетилетия се увеличи **експозицията на ЕС към Китай**. Неотдавнашният контрол върху износа, който Китай наложи на продукти от галий, германий и синтетичен графит, показва присъщите рискове, свързани с широкообхватната икономическа зависимост от вноса от един доставчик извън ЕС. В този контекст Комисията разработва и прилага стратегията си за намаляване на риска по отношение на Китай.

В отговор на искането на Европейския съвет от октомври 2020 г. Комисията определи и започна да разглежда **стратегическите зависимости**⁹⁸ на ЕС. Стратегическите зависимости представляват около 9,2 % от общия внос от държави извън ЕС, като в 40 % от установените случаи има точки на общ срив⁹⁹. На чуждестранни зависимости са

⁹⁷ [План REPowerEU \(europa.eu\)](#).

⁹⁸ Генерална дирекция „Вътрешен пазар, промишленост, предприемачество и МСП“ на Европейската комисия, SWD(2021) 352 „Стратегически зависимости и способности“; SWD(2022) 40 final „Стратегически зависимости и способности на ЕС: втори етап на задълбочения преглед“; „Документи за икономиката на единния пазар“, бр. 14 „[Подобрена методология за мониторинг на стратегическите зависимости и уязвимости на ЕС — Европейска комисия \(europa.eu\)](#)“.

⁹⁹ Рискът от точки на общ срив зависи от две характеристики на продукта: 1) наличие на централен възел в мрежите за световна търговия с този продукт и 2) висока концентрация на световния износ в една държава. Изчисленият риск на глобалната точка на общ срив се получава чрез съчетаването на тези два показателя. За

изложени и ключови сектори, като авиокосмическата и отбранителната промишленост, а това налага засилване на интеграцията на тези пазари в рамките на ЕС.

Няколко **държави извън ЕС** предприеха мерки за намаляване на собствените си зависимости и за увеличаване на кредитите и инвестициите в стратегически сектори¹⁰⁰. Понастоящем в челните редици на пазара на чисти технологии е Китай, като тази му позиция се дължи на държавните субсидии за държавните предприятия, програмите за подпомагане, държавните фондове за ориентиране и търговските практики. Стойността на обявените инвестиции на Китай надхвърля 280 милиарда щатски долара, което води до свръхкапацитет и ценови натиск, които могат да застрашат възвръщаемостта на промишлеността в други държави. Със Закона за намаляване на инфлацията (*Inflation Reduction Act* — IRA) САЩ активизираха усилията си за борба с изменението на климата. Подходът на САЩ се основава на субсидии за създаване на местна производствена база за технологии за нулеви нетни емисии. Някои елементи на IRA, по-специално по отношение на дискриминационното съдържание, изискванията за сглобяване и субсидиите за производство, породиха опасения сред ЕС и други международни партньори¹⁰¹. Например данъчните облекчения по IRA увеличават ценовото преимущество за местно производство на акумулаторни блокове с 25—30 % от общите производствени разходи¹⁰².

За да се справи с тези предизвикателства, ЕС разработи свой собствен набор от инструменти, съчетаващ усилия за диверсифициране на доставките и увеличаване на вътрешния капацитет¹⁰³.

Комисията продължава да работи активно за запазване и реформиране на СТО с цел по-ефективно справяне с нарушаването на конкуренцията, като предстоящата 13-а министерска конференция е важна възможност за това. Тя сключи също така споразумения за свободна търговия и споразумения за икономическо партньорство, като например с Нова Зеландия, Кения и Чили, и води преговори по други споразумения. Успоредно с това, за да ускори сътрудничеството в областта на промишлеността, ЕС сключи **стратегически партньорства за суровини** с Канада, Украйна, Казахстан, Намибия, Аржентина, Чили, Демократична република Конго, Замбия и Гренландия. Тези партньорства улесняват промишлените проекти за суровини в държави извън ЕС с купувачи от ЕС¹⁰⁴ и подкрепят развитието на устойчиви вериги за създаване на стойност и

повече подробности вж. стр. 18 в „Документи за икономиката на единния пазар“, бр. 14 (пълната препратка е по-горе).

¹⁰⁰ В приложение 5 към настоящото съобщение е представен преглед на мерките за устойчивост, предприети от основните международни партньори (SWD(2024) 78).

¹⁰¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/ip_23_5245.

¹⁰² Deloitte (2023 г.), *Sustainability & Climate IRA and the net-zero race — How EU industrial policy should respond* [Устойчивост и климат в IRA и надпреварата за нулеви нетни емисии: как трябва да отговори ЕС чрез промишлената си политика], стр. 11.

¹⁰³ Това включва, наред с другото, усилията, предприети като част от промишления план на Зеления пакт, включително Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии, временната рамка за държавна помощ при кризи и преход.

¹⁰⁴ Например във връзка със стратегическото партньорство с Казахстан дружества от ЕС и Казахстан установиха сътрудничество за оползотворяване на редкоземни метали от отпадъци от уранодобива, за въздушно геофизично проучване и устойчива експлоатация на две находища на волфрам в Казахстан, в някои случаи с помощта на финансиране от ЕС и ЕБВР.

качествени местни работни места. Партньорствата с развиващите се страни са подкрепени от по-широката стратегия на ЕС за **Global Gateway**. ЕС сключи и четири **цифрови партньорства** с Япония, Корея, Сингапур и Канада, които са насочени по-специално към сигурните мрежи от пето поколение, киберсигурността, квантовата изчислителна технология и устойчивостта на промишлеността за полупроводници¹⁰⁵. ЕС също така работи с основните партньори по създаването на задължителни **правила за цифрова търговия**¹⁰⁶.

Наред с инструментите си за търговска защита ЕС прие и редица нови инструменти за защита на **конкуренцията на равна основа**¹⁰⁷. Комисията започна по-специално официално разследване срещу нарушаващи конкуренцията субсидии за внос на задвижвани с акумулаторна батерия електрически превозни средства от Китай¹⁰⁸.

ЕС прие също така европейската стратегия за икономическа сигурност. Комисията предприема действия в отговор на установените рискове, като предлага мерки за **насърчаване** на конкурентоспособността на ЕС, за **защита** на икономическата сигурност на ЕС и за по-нататъшно укрепване на сътрудничеството чрез **създаване на партньорски отношения** с широк кръг държави. През януари 2024 г. Комисията прие пакет от предложения за изпълнение на тази стратегия¹⁰⁹.

ЕС следва да изгради по-модерна мрежа от търговски споразумения, партньорства и алианси, като същевременно продължи да работи за укрепване на многостранното сътрудничество и отворената търговия.

Същевременно с подобрения си набор от инструменти за защита на търговията можем да засилим икономическата сигурност и устойчивост. ЕС следва да използва търговска защита, за да предпазва единния пазар, когато е необходимо, и да работи непрекъснато за оценка и преодоляване на рисковете за икономическата сигурност в една сложна среда.

Комисията и държавите членки следва: 1) активно да следят устойчивостта на стратегическите вериги на доставките и да участват в оценките на риска, предвидени в стратегията за икономическа сигурност; 2) да съгласуват стратегиите за веригите на доставките и да изградят производствени мощности в области от стратегическо значение, като използват полезните взаимодействия на координираните мерки, по-специално чрез Съвета по полупроводниците, Съвета по суровините от критично значение и платформата „Европа с нулеви нетни емисии“; и 3) да насърчават диверсификацията чрез сътрудничество между индустриалните участници от Европа и партньорските държави в проекти, свързани с установените от ЕС партньорства в областта на суровините и цифрови партньорства.

¹⁰⁵ [Цифрови партньорства. Изграждане на цифровото бъдеще на Европа \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/ip_23_4752).

¹⁰⁶ Преговорите с Япония приключиха, а с Южна Корея и Сингапур са в ход.

¹⁰⁷ Например ЕС прие Регламента на ЕС относно чуждестранните субсидии, Регламента относно скрининга на преки чуждестранни инвестиции, инструмента за борба с принудата, Акта за международните обществени поръчки.

¹⁰⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/ip_23_4752.

¹⁰⁹ Нови инструменти за укрепване на икономическата сигурност на ЕС — Европейска комисия (europa.eu).

Заклучение

В бързо променящия се и изпълнен с предизвикателства цялостен геополитически контекст единният пазар остава най-силният актив на ЕС. Настоящото съобщение ни напомня, че единният пазар не е статично постижение. Неговото добро състояние и конкурентоспособността на нашите икономики зависят от нашите общи и непрекъснати усилия да го поддържаме и да гарантираме, че той продължава да е съобразен с икономическите реалности.

През последните няколко години ЕС модернизира единния пазар, като организира своето цифрово пространство, осигурявайки единен набор от правила за работа на предприятията онлайн в целия ЕС. ЕС също така е ангажиран с насърчаването на по-голяма кръговост на икономиката, която предоставя възможности за стопанска дейност на дружествата и осигурява икономии за потребителите.

Освен това ЕС полага усилия да премахне пречките пред инвестициите. Комисията предприе решителни действия за намаляване на тежестта, свързана с докладването. С инструментите на ЕС се подкрепят инвестициите в екологичния и цифровия преход. Пактът за умения и мерките за улесняване на трудовата мобилност имат за цел да се преодолеят проблемите с недостига на умения. С новите мерки, като например Акта за интегралните схеми, Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии или Законодателния акт за суровините от критично значение, ще се ускорят проектите за производство в областта на технологиите на бъдещето и ще се отстранят уязвимите места във веригата на доставките.

В настоящото съобщение се посочват областите, в които следва да се работи за поддържане и подобряване на конкурентоспособността на ЕС в световен мащаб, а именно:

- Целенасочени усилия за подобряване и опростяване на прилагането на договорените правила, включително чрез избягване на свръхрегулирането, за да се улеснят осъществяването на стопанска дейност и предприемачеството в Европа.
- Комисията и държавите членки следва да активизират усилията за намаляване на разходите за енергия чрез ускорено внедряване на декарбонизирана енергия и инвестиции в инфраструктура, включително в електроенергийни мрежи и трансгранични междусистемни връзки.
- Комисията и държавите членки следва да продължат да определят като приоритет изграждането на истински и задълбочен съюз на капиталовите пазари, за да се улесни достъпът до частно финансиране, по-конкретно до рисков капитал и рискови инвестиции, и да се даде възможност за разширяване на дейността на предприятията в Европа.
- Необходими са постоянни публични инвестиции, за да се гарантира конкурентното предимство на Европа в ключови приоритетни области, в контекста на успеха на Next Generation EU и плана REPowerEU. Навременното прилагане на фондовете на Съюза, като например инструментите на политиката на сближаване, може да допринесе за равнопоставените условия на конкуренция и да засили регионалната

конвергенция в единния пазар, включително чрез увеличаване на инвестициите в областите на стратегическите технологии, обхванати от STEP.

- Необходими са стъпки за по-нататъшно приоритизиране на усилията в областта на научните изследвания и по-добро превръщане на резултатите от тях в практически стопански приложения.
- Не на последно място, за да се гарантира, че предприятията от ЕС могат да продължат да процъфтяват в областта на цифровите технологии, чистите технологии и други стратегически сектори, ЕС следва да продължи да насърчава справедливата и отворена търговия и да използва инструменти за търговска защита, за да предпазва единния пазар, когато това е необходимо.
- В контекста на по-широките демографски тенденции следва да се обърне по-голямо внимание на недостига на умения и работна ръка, по-специално като се полагат усилия в областта на образованието и обучението, както и като се улеснява мобилността на уменията и талантите в рамките на ЕС и към него.

В този контекст в настоящото съобщение се очертават областите и насоките за постигане на успех по отношение на факторите, договорени в стратегията за дългосрочна конкурентоспособност, и за осъществяване на целите, определени в нея и в съобщението „30 години единен пазар“.

Обсъждането на този въпрос ще продължи и решаващ принос за него ще има публикуването на предстоящия независим доклад на високо равнище относно бъдещето на единния пазар на Енрико Лета и доклада относно бъдещето на европейската конкурентоспособност на Марио Драги.

В очакване на този принос Комисията приканва Съвета, Европейския съвет и Европейския парламент да обсъдят настоящата ситуация и перспективите за напредък в областта на единния пазар и конкурентоспособността в контекста на настоящия доклад.